

1.3 PRÁVNÍ VZTAHY A PRÁVNÍ JEDNÁNÍ

PRÁVNÍ VZTAHY

jsou společenské vztahy **upravené právní normou**. Podmínkou vzniku je tedy **existence normy a právní skutečnost**, se kterou je vznik, změna a zánik právního vztahu spojen.

Závislé na vůli

Právní jednání chování v souladu s normou

Protiprávní jednání chování v rozporu s normou

Nezávislé na vůli

Právní události nebyly vyvolány chováním (narození, smrt, apod.)

Protiprávní stavy

Porušení právní normy = delikt

Trestný čin

Správní delikt

Soukromoprávní delikt

Disciplinární delikt

Prvky právních vztahů

A SUBJEKT

Jen ten, kdo je v právním vztahu povinen nebo oprávněn něco **konat, něčeho se zdržet a něco strpět**. Jsou jím osoby, kterým právo poskytuje **právní subjektivitu** tedy **právní status**.

Druhy subjektů jsou:

Fyzické osoby (FO) viz podrobně přednáška FO kapitola 4.4

Obecný právní status osoby tvoří:

pasivní status – právní postavení

právní osobnost – způsobilost mít práva a povinnosti §15 ObčZ

soubor základních (všeobecných) práv a svobod

aktivní status – soubor způsobilostí k aktivní účasti na vztazích

svéprávnost (dovršením věku 18 let, přiznání soudem od 16, sňatek)

způsobilost k protiprávním jednáním – deliktní způsobilost

Právnícké osoby (PO) viz podrobně přednáška PO kapitola 4.5

Způsobilost PO tvoří:

Právní osobnost od vzniku do zániku – omezená a neomezená

Způsobilost k právním jednáním

Deliktní způsobilost

Znaky PO tvoří:

Název

Sídlo

Identifikační číslo

Druhy PO jsou:

Korporace – společenství osob na základě členství

Obchodní korporace – činnost za účelem zisku

Fundace – majetek věnovaný k určitému účelu

Ústavy – činnost společensky a hospodářsky užitečná

Druhy zastoupení:

Smluvní zastoupení

Prokura

Zastoupení podnikatele

Zákonné zastoupení

Opatrovnictví

Opatrovnictví člověka

Opatrovnictví právnické osoby

B PŘEDMĚT

Je to, k čemu směřují práva a povinnosti subjektů a jsou příčinou vstupu subjektů do právního vztahu. Věc v právním smyslu.

Věc je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí (§ 489 ObčZ). Zvláštní režim věci má **veřejný statek** – věc určená k veřejnému užívání.

Z okruhu věcí jsou **vyloučeny**:

Lidské tělo a jeho části, byť od těla oddělené

Živé zvíře – smysly nadaný živý tvor (§ 497 NOZ)

Kategorie věcí:

Věci hmotné a nehmotné

Hmotná věc je ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu

Nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští a jiné věci bez hmotné podstaty

Věci nemovitě a movité

Nemovitě věci jsou pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením jakož i věcná práva k nim (právo stavby) práva, která za nemovitou věc prohlásí zákon)

Movité věci jsou veškeré další věci, ať je jejich podstata hmotná nebo nehmotná

Součást věci (505-509 ObčZ) – **vše co k ní podle povahy věci náleží** a co nemůže být odděleno, aniž se tím věc znehodnotí.

Součástí pozemku je prostor nad a pod povrchem, stavby /s výjimkou dočasných) zřízené na pozemku a jiná zařízení, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech, jakož i rostlinstvo na něm vzešlé:

Podzemní stavba, pokud není nemovitou věcí, je součástí pozemku, i když zasahuje pod jiný pozemek

Inženýrské sítě nejsou součástí pozemku

Příslušenství věci – vedlejší věc vlastníka u věci hlavní, jejímž účelem je trvalé užívání společně s věcí hlavní
Cenný papír

C OBSAH se rozděluje podle:

Oprávnění subjektu, chovat se a domáhat se
Povinnosti subjektu, zavazovat se:

Dare	něco dát
Facere	něco konat
Omittere	zdržet se něčeho
Pati	něco strpět

PŘÁVNÍ JEDNÁNÍ § 545 ObčZ (dříve do roku 2013 nazývané právní úkony!)

Vyvolává právní následky

Jež jsou vyjádřeny v právním jednání
Plynoucí ze zákona
Plynoucí z dobrých mravů
Plynoucí ze zvyklostí
Plynoucí ze zavedené praxe stran

Způsoby právního jednání

Konáním nebo opomenutím
Výslovně nebo jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnost o tom, co jednající osoba chtěla projevit

Jednání musí být

Vážné
Svobodné
Dostatečně určité
Srozumitelné

PROMLČENÍ A PREKLUZE = čas jako právní skutečnost

PROMLČENÍ (§ 609 ObčZ)

Neuplatněním práva v promlčecí době se právo oslabuje v tom smyslu, že **jeho uplatnění je vyloučeno, vznese-li povinný subjekt námitku promlčení, ale nevylučuje možnosti jej splnit**. Nárok se tak stává podmíněným.

Promlčení spočívá ve třech právních skutečnostech:
na uplynutí **zákonem stanovené promlčecí době**
na **neuplatnění** občanskoprávního práva před soudem
na **uplatnění námítky promlčení**

Promlčení podléhají zásadně všechna majetková práva. Existují však i výjimky.

Promlčení **nepodléhají**:

vlastnické právo

práva ze **zástavní smlouvy**, pokud trvá zajištěná pohledávka

práva z **vkladů na vkladních knížkách a běžných účtech**, pokud vkladový vztah trvá

Délka promlčecí doby. Obecná promlčecí doba je 3 roky. Začátek běhu promlčecí doby je den, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé.

Zákon také rozlišuje **subjektivní a objektivní** promlčecí dobu. **Rozdíl** spočívá v **počátku běhu těchto lhůt**. Tuto dvojí promlčecí dobu lze uplatnit u práva na náhradu škody a práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Objektivní promlčecí doba je delší než subjektivní a počíná běžet dnem, kdy došlo k události.

Subjektivní promlčecí doba počíná běžet dnem, kdy se poškozený dozví o události a o tom, kdo za ni odpovídá. Může začít kdykoli za trvání objektivní doby. V každém případě však končí nejpozději uplynutím objektivní promlčecí doby.

PREKLUZE (§ 654 ObčZ)

Prekluzí rozumíme **neuplatnění práva ve stanovené době**, v důsledku čehož **zaniká** subjektivní právo. Soud k němu přihlédne, i když to dlužník nenamítne.

Není-li právo uplatněno ve stanovené době, zaniká a nezůstává ani naturální obligace. **To znamená, že dlužník nemůže po uplynutí prekluzivní doby svůj dluh dobrovolně splnit. Jinak by plnil na neexistující dluh.** Na zánik práva přihlíží soud z úřední povinnosti.

Prekluze spočívá ve dvou právních skutečnostech:

na **uplynutí stanovené doby**

na **neuplatnění práva v této době**

V občanském právu jsou prekluzivní lhůty spíše výjimkou a musí být v zákoně výslovně stanoveny (nejčastěji slovy „...jinak právo zaniká“). Typickou prekluzivní lhůtou jsou reklamační lhůty (lhůty pro uplatnění práv z odpovědnosti za vady)

APLIKACE PRÁVA

Orgány provádějící aplikaci

Soudní

Správní

Postup aplikace

Zjištění skutkového stavu

Výslech svědků

Ohledání

Listinné důkazy

Znalecké posudky

Operace s právní normou

Zjištění příslušné normy

Posouzení účinnosti

Ověření autentičnosti

Výklad

Podle metody

Jazykový
Gramatický
Logický

Podle subjektu

Soudní výklad vyšších soudů
Nálezy Ústavního soudu
Výklad orgánu aplikujícího právo – soud, správní orgány
Doktrinální neboli vědecký výklad

Podle šíře výkladu ve vztahu k normě

Doslovný
Zužující nebo rozšiřující

Vydání aktu aplikace práva

Završující moment aplikační činnosti. Musí být vyhotoven v písemné formě a v každém odvětví práva je jinak označován.

Řešení neupravených případů

Analogie zákona – použití normy k nejpodobnějšímu případu
Analogie práva – neexistuje norma – posouzení podle smyslu práva